

Is de tegenwoordige wereldoorlog niets meer dan een "kapitalistische" oorlog?

Door [Christiaan Cornelissen](#)

- Verschenen: 1 mei 1940
- Bron: De Syndicalist, Weekblad van het [Nederlandsch Syndicalistisch Vakverbond](#), jaargang XVII, 1939-1940, no. 46, 11-05-1940
- Digitalisering: Lib.Soc.Press
- Lichte aanpassingen voor leesbaarheid: anarchisme.nl

Is de tegenwoordige wereldoorlog niets meer dan een "kapitalistische" oorlog? Of is het een strijd om de wereldheerschappij - mét of zonder kapitalisme - en betreft die oorlog ons allen?

(DISCUSSIE)

Toen de Bourbons na de val van Napoleon in Frankrijk terugkwamen, kwam bij de bevolking van dit land het gevleugelde gezegde in omloop: „lis n'ont rien appris, ni rien oublié”! (vert. Ze hebben niets geleerd èn niets vergeten!) Hoe dikwijls heb ik in de laatste maanden, en vooral sedert het uitbreken van de nieuwe wereldoorlog aan ditzelfde gezegde gedacht, als ik zovelen van onze kameraden, in ons land als elders, hoorde beweren, dat deze oorlog een “kapitalistische” oorlog zou zijn, een oorlog, die ons, revolutionaire socialisten en syndicalisten niet aangaat. Hebben deze kameraden dan niets geleerd door de oorlog van 1914-1918? Duitsland streeft naar de wereldheerschappij, zoals Octavianus en Antonius in het oude Romeinse rijk; zoals Karel V streed met Frans I van Frankrijk; zoals Napoleon streed met Engeland. En dat zou alléén een „kapitalistische” oorlog zijn? Al de vrijheden, door vroegere revoluties verkregen, staan voor ons op het spel: vrijheid van drukpers toch al reeds beknot gedurende de oorlog - vrijheid van vereniging en vergadering. Onze eigen vakverenigingen, onze politieke partijen en anarchistische groepen lopen gevaar, onder de dictatuur te worden “gleichgeschaltet” (vert. gelijkgeschakeld), zoals het in Hitler-Duitsland heet. Wij zouden tot op het niveau van vóór de grote Franse Revolutie kunnen worden teruggeworpen, zoals dit thans het geval is voor de bevolkingen van Duitsland, Italië en Rusland. En die oorlog zou ons revolutionairen niet aangaan, zou onze “kouwe kleren” niet raken? Och, kameraden, laten we toch met het gebruik van grote woorden als „kapitalisme” en „proletariaat”, voorzichtig zijn!

Het zijn abstracties uit de oude doos van Karl Marx en de marxisten. Marx wist kapitalisme en proletariaat voor te stellen als levende wezens, die elkaar bevechten; en in zijn tijd leek het er wel een weinig op, alsof een éénvormig kapitalisme tegenover een éénvormig proletariaat stond.

Maar in onze dagen bestaat er in de moderne landen géén éénvormig kapitalisme meer, maar bestaan er wel zeer verschillende lagen van kapitalistische ondernemers, waarbij de ene laag dikwijls lijnrecht tegenovergestelde belangen heeft aan een andere laag. Zó ook bestaat er geen éénvormig proletariaat meer. De werkloze op leeftijd, die des nachts ergens een schuilplaats vindt op een bank, of in een ton achter het Centraal Station te Amsterdam, staat verder af van de onderwijzer, de spoorweg- of postbeambte, de ambtenaar aan een ministerie, dan deze laatsten verwijderd staan van

de aristocraat. Ze hebben een vaste betrekking, met vakantie, weduwen- en wezenpensioen; voor hén behoeft de maatschappij niet te worden omgekeerd in haar grondslagen, want ook in een socialistische maatschappij blijft hun toestand in de grond onveranderd.

Medezeggenschap in de directie is de enige socialistische eis, die ze kunnen stellen. Maar voor de arbeiders in zo menige industrie, juist als voor de werklozen, moet het privaateigendom worden aangetast en de grondslagen van het sociale leven worden omgewerkt.

De kameraden, die zo gemakkelijk de tegenwoordige wereldoorlog een „kapitalistische” oorlog noemen, vertellen ons van de winsten, die kapitalistische ondernemers tijdens een oorlog kunnen maken. Daar zijn er zeker, met wie dit het geval is, ondanks het feit, dat ze in Frankrijk en Engeland heel wat scherper worden gecontroleerd in hun winstbejag en zwaar getaxeerd; ondanks ook, dat na de oorlog, als hun industrieën moeten worden omgewerkt, voor velen hunner het ogenblik zal zijn gekomen, dat ze volkomen kunnen worden geruïneerd. In de zogenaamd “totalitaire” landen Duitsland, Italië, Rusland - staan de kapitalisten geheel onder staatscontrole. Fritz Thyssen is er niet voor niets tussenuit getrokken.

Maar laat ik een andere vraag stellen: In Frankrijk maakt een bedreven werkman in de oorlogsindustrieën van 100 tot (uitzonderingswijze) 150 francs per dag, een buitengewoon hoog loon, vergeleken bij de kosten van het levensonderhoud. Heb ik het recht, dáárom deze oorlog een arbeidersoorlog te noemen? Ik heb de uitdrukking reeds gehoord uit de mond van tegenstanders onzer beweging. Neen, zal elkeen mij toeroepen, want 90% van de industrie-arbeiders en de boeren kampen met honger en ellende, juist ten gevolge van de oorlog. En gelooft men dan niet, dat 90% van de klein-, midden- en groot-kapitalisten in deze oorlog de ruïne tegemoet gaan?

In 1914, bij de oorlogsverklaring, maakte de directeur van de Hamburg-Amerika-lijn, Ballin, een eind aan zijn leven. Hij voorzag de blokkering der Duitse havens. En de slag, die daarmee de onderneming zou treffen, aan welker hoofd hij stond. Gelooft men, dat het thans anders is gesteld met handel en scheepvaart in Duitsland? En hoe staat het met de Nederlandse scheepvaart?

In de Nederlandse syndicalistische pers - De Arbeid en De Syndicalist - las ik, als elders, treffende voorbeelden van de ongelooflijke kosten, die met het afvuren der kanonnen van een groot slagschip, het uitwerpen van een enkele torpedo, of een onderzeese mijn gepaard gaan. Is er werkelijk één onzer kameraden, die in gemoede meent, dat de kapitalisten in hun meerderheid zijde spinnen bij de verwoesting van goederen, die een moderne oorlog brengt?

Gedurende de eerste maanden van deze oorlog, evenals in 1914, waren honderden en duizenden van ateliers en winkels te Parijs en de Banlieue¹⁾ gesloten, deels “pour cause de mobilisation”, deels wegens stilstand van elk bedrijf. Op het ogenblik, dat ik dit artikel schrijf, is de toestand verbeterd, zeker! Maar ik woon, te Plessi-Robinson, in een stil gedeelte der Banlieue; en wanneer ik de straat insla die naar het postkantoor leidt, een straat aan de ene zijde slechts met huizen bezet, dan ga ik eerst langs een fabriek van onderdelen voor draadloze telegrafie. Ze was eerst sedert een achttal maanden in gang, maar sinds de oorlog gesloten. De “kapitalisten”, vreemdelingen, schijnen geïnterneerd te zijn. Men voorspelt thans hun spoedige terugkomst; maar hun “winst” is voor het afgelopen jaar en het thans lopende naar de duivel. Naast de fabriek in kwestie ligt een apotheek, gesloten “wegens mobilisatie”, en daarnaast een slager, waar een gedrukt formulier dezelfde oorzaak van sluiting aangeeft. Klein- en middenstandskapitaal worstelen in die omgeving tegen de ruïne!

Voor een paar weken las ik in een Nederlands arbeidersblad artikelen van een agronoom, waaruit mij bleek, dat in Nederland een groot deel der landbouwers werken voor de mestvaalt. Hetzelfde schijnt het geval te zijn voor de industriëlen in de bollencultuur - tulpen en hyacinten - waar het toch duidelijk

,"kapitalistische" en zelfs groot-kapitalistische ondernemingen geldt.

En nu is ons land nog niet direct in de oorlog betrokken; maar in Frankrijk zijn er gehele landstreken, waar in september zo goed als alle paarden, tegelijk met alle tractors zijn gerekwireerd. Wat moet er onder zulke omstandigheden - daar toch de mannen in de kracht van hun leven zijn gemobiliseerd - terecht komen van de landbouw, hoofdzakelijk gedreven door vrouwen en kinderen?

De Franse regering heeft enigszins willen tegemoet komen aan de ellendige toestand door aan de soldaten uit het landbouwbedrijf verlofdagen - "permissions" - toe te staan tijdens de periode van het zaaien. Maar die maatregelen zijn niet voldoende om overall geleden schade goed te maken, zomin in de kapitalistisch gedreven bedrijven, als onder de kleinboeren en landbouwarbeiders.

Ik heb meer dan veertig jaren lang speciaal-studies in economische vraagstukken achter de rug en wil, daarop steunende, mijn Nederlandse kameraden de navolgende stelling ter overweging geven:

De overgrote meerderheid van de kapitalisten, evenals de overgrote meerderheid van de landbouw- en industrie-arbeiders, kan het alléén goed gaan in tijden van onmiddellijk voor de welvaart nuttige productie, maar niet in tijden van oorlog en verwoesting.

Gaarne zag ik een discussie over deze stelling tegemoet, maar moet dan bij voorbaat verzoeken, dat wij beiderzijds ons onthouden van het gebruik van al te vage algemeenheden, van abstracties, die niet aan het werkelijke leven beantwoorden, maar als abstracties moeten worden behandeld.

Parijs, 1 Mei 1940.

CHRISTIAAN CORNELISSEN

[oorlog,, Tweede, Wereldoorlog,, antimilitarisme,, kapitalisme](#)

¹⁾

de buitenwijken

From:

<https://23-vrijwilligersdingen.nl/> - **Anarchisme.nl**

Permanent link:

https://23-vrijwilligersdingen.nl/namespace/is_de_tegenwoordige_wereldoorlog_niet_meer_dan_een_kapitalistische_oorlog

Last update: **13/12/25 11:16**